

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
13.05.2022 р. (протокол № 5)
Ректор

 Володимир МЕЛЬНИК

ПРОГРАМА
фахового вступного випробовування з економічної теорії
для здобуття освітнього ступеня магістра

Спеціальність – 051 «Економіка»

**Освітні програми – «Бізнес-економіка», «Міжнародна економіка»,
«Економічна кібернетика», «Економічна аналітика та бізнес-статистика»,
«Економіка та безпека інформації»,
«Економіка і правове регулювання в бізнесі»**

**Спеціальності – 071 «Облік і аудит», 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг»,
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**

**Освітні програми: «Облік і аудит», «Облік у глобальному цифровому
суспільстві (освітньо-наукова)», «Фінанси та інноваційно-інвестиційні
технології», «Фінанси і кредит» (освітньо-наукова), «Банківський бізнес і
фінансові технології», «Фіскальне адміністрування та митна справа»,
«Менеджмент організацій і адміністрування», «Маркетинг»,
«Підприємництво та біржова діяльність»**

АНОТАЦІЯ

Прийом абітурієнтів, які мають диплом “бакалавра” або “спеціаліста” для здобуття освітнього ступеня магістра, проводиться за результатами фахових вступних випробувань з дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, а також дисциплін загальноекономічної підготовки “Економічна теорія”: (“Основи економічної науки”, “Макроекономіка” та “Мікроекономіка”).

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Тема 1. Економіка як наука

Предмет економічної науки. Економічні потреби і виробничі ресурси. Економічні суб’єкти. Позитивна і нормативна економіка. Макроекономіка і мікроекономіка.

Методи економічної науки. Загальні методи наукового пізнання. Наукове абстрагування. Єдність історичного і логічного. Статистичний аналіз. Експеримент. Економічні показники і економічні змінні.

Економічні принципи і економічні закони. Пізнання і використання економічних законів. Критерії істинності теоретико-економічних знань.

Функції політичної економії. Політична економія і формування економічної політики. Основні завдання, напрями, види та інструменти економічної політики. Економічна політика в умовах радикальної економічної реформи.

Місце економіки в системі наук. Етапи розвитку економічної науки. Основні напрями, школи і течії економічної науки. Вклад українських вчених у розвиток економічної науки.

Тема 2. Загальні основи економіки

Економічні потреби як основа мотивації діяльності людини. Класифікація і розвиток економічних потреб. Безмежність потреб. Закон зростання потреб.

Потреби та економічні інтереси. Види економічних інтересів.

Економічні ресурси і виробничі можливості суспільства. Обмеженість ресурсів. Природні ресурси. Відтворювані і невідтворювані ресурси. Знання як ресурс. Виробництво та його основні фактори: праця, предмети праці, засоби праці. Продуктивні сили суспільства. Зростання значення енергії, технології, організації та управління, інформації у процесі виробництва. Витрати виробництва. Поділ праці. Спеціалізація, кооперування виробництва. Обмін. Поняття “виробнича функція”. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Виробнича інфраструктура.

Продукт виробництва. Споживче благо як засіб задоволення потреб людей. Корисність блага. Гранична корисність блага. Закон спадної граничної корисності.

Основні проблеми організації національної економіки: “що, як і для кого виробляти”. Повна зайнятість ресурсів і повний обсяг виробництва. Крива виробничих можливостей. Альтернативна вартість. Взаємозамінюваність ресурсів. Закон спадної віддачі. Ефективність виробництва. Неповне і неефективне використання ресурсів. Інвестиційні блага. Економічне зростання.

Тема 3. Форма виробництва

Традиційна форма організації виробництва. Суть і риси натурального господарства та його історичні межі.

Товарна форма виробництва. Причини його виникнення і розвитку. Суспільний поділ праці. Економічна відокремленість виробників. Суб’єкти і об’єкти товарних відносин. Уклади товарної економіки. Просте і підприємницьке товарне виробництво. Спільні риси і відмінності.

Продукт виробництва як товар. Попит на товар і пропозиція товару. Мінова вартість, або ціна. Еквівалентність обміну.

Фізична і монетарна економіка як складові товарної форми виробництва. Розвиток обміну і виникнення грошей. Суть та функції грошей. Альтернативні теорії грошей. Види грошей: товарні, паперові та кредитні. Валюта та її види. Обмінні курси. Грошовий обіг. Еволюція грошей. Грошові системи.

Ціна та її функції. Типи ціноутворення. Лібералізація цін.

Еволюція товарного господарства. Розвиток функцій грошей. Демонетизація золота.

Тема 4. Економічна система

Національна економіка та її складові. Економічна система як спосіб організації національної економіки. Механізми економічної системи. Основні економічні суб’єкти: домогосподарства, підприємства і держава. Зростання значення недержавних неприбуткових організацій у функціонуванні економічної системи.

Економічні відносини між економічними суб’єктами. Власність як економічна категорія. Суть власності, її історичні типи, види і форми. Суб’єкти і об’єкти власності. Привласнення і відчуження. Права власності. Інтелектуальна власність. Власність на інформацію.

Типізація економічних систем. Формаційний і загальноцивілізаційний підходи до типізації економічних систем. Нетоварні економічні системи. Економічні

системи товарної форми виробництва. Суть адміністративно-командної економіки та її неспроможність. Ринкова система. Змішані і перехідні економіки.

Теорія і практика адміністративно-командної економіки. Ознаки командної економіки. Державна власність. Централізоване директивне планування. Адміністративне ціноутворення. Занепад і крах адміністративно-командної системи.

Перехідна економіка та її основні концепції. Поняття і суть перехідного періоду. Шляхи переходу до ринкової економіки. Еволюційний шлях (градуалізм). “Шокова терапія”. Лібералізація економіки та її суперечності.

Роздержавлення економіки. Трансформація власності. Шляхи і методи приватизації. Інституційні перетворення. Формування правової основи ринкової економіки в Україні. Особливості ринкових інститутів у перехідній економіці.

Тема 5. Ринкова економіка

Принципи організації ринкової економіки. Конкуренція – рушійна сила ринкової економіки. Функції, види і методи конкуренції. Сучасні моделі ринкової економіки.

Сутність ринку, його функції та умови виникнення. Види ринків. Ринок товарів і послуг. Ринок капіталів і грошей. Ринок праці. Ринок нерухомого майна. Національний ринок.

Ринкові структури та їхні ознаки. Досконала конкуренція. Конкуренція продавців і конкуренція покупців. Ефективність ринкового середовища за досконалої конкуренції. Монополія та її різновиди. Концентрація виробництва та її показники. Поведінка монополії. Основні ознаки олігополії. Монополістична конкуренція. Антимонополістичне законодавство у світі та в Україні.

Інфраструктура ринку. Виробнича інфраструктура. Інфраструктура фінансового ринку. Банки та їхні функції. Центральний і комерційні банки. Інші фінансово-кредитні установи. Процент і його рівень. Кредит і його форми.

Інфраструктура товарного ринку. Торговельно-збутова мережа. Роздрібна і гуртова торгівля. Товарні біржі. Фондові біржі. Цінні папери. Облігації і акції.

Тема 6. Ринковий механізм

Саморегулювання ринкової економіки. Ринковий механізм та його складові. Попит і закон попиту. Види попиту. Індивідуальний і ринковий попит. Шкала і крива попиту. Закон попиту. Визначники попиту. Зміна у попиті та зміни у величині попиту. Взаємозамінювані і взаємодоповнювані блага. Блага вищої та нижчої споживчої цінності.

Пропозиція і закон пропозиції. Види пропозиції. Ринкова пропозиція. Шкала та крива пропозиції. Закон пропозиції. Зв'язок між ринковою та індивідуальною пропозицією. Визначники пропозиції.

Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості продукту. Функція рівноважної ціни. Надлишок і нестача продукту на вільному ринку.

Розв'язання ринком основних проблем організації економіки. Переваги і слабину ринкового механізму. Недосконала конкуренція. Інші вади ринку. Необхідність державного регулювання економіки.

Тема 7. Економічна роль держави

Необхідність державного втручання в господарське життя. Забезпечення справедливості, ефективності та стабільності. Держава як економічний суб'єкт. Канали зв'язків держави з іншими економічними суб'єктами. Важелі впливу держави на господарське життя.

Економічні функції держави. Забезпечення правової бази. Захист конкуренції і антимонопольна політика. Перерозподіл ресурсів. Необхідність державного регулювання доходів. Прожитковий мінімум. Блага громадського вжитку.

Державний сектор у національній економіці та методи його створення. Держава як виробник. Ефективність функціонування державних підприємств. Націоналізація і роздержавлення. Функції державного сектора.

Державні фінанси. Фінансова система країни та її роль. Державний бюджет. Доходи і видатки державного бюджету. Дефіцит бюджету і державний борг. Податки і їх види. Елементи податкової системи.

Державне регулювання національної економіки та його види. Правові, адміністративні та економічні методи регулювання. Напрями державного регулювання економіки. Захист національного виробника.

Тема 8. Економіка домогосподарства

Домогосподарство як економічний суб'єкт. Функції домогосподарства у традиційній економіці.

Функції домогосподарства у ринковій економіці. Домогосподарство як постачальник ресурсів і функціональний розподіл доходів. Трудові і майнові доходи. Родинний розподіл доходів. Особисті податки. Джерела формування сімейного бюджету.

Диференціація доходів домогосподарств. Бідність і багатство. Політика соціального захисту населення. Особливості формування доходів домогосподарств у перехідній економіці України.

Споживання і заощадження домогосподарств. Інструментарій для аналізу споживання і заощадження домогосподарства. Видатки домогосподарств на споживання. Чинники, що впливають на споживання. Домогосподарство як заощадник та інвестор. Форми заощаджень домогосподарств. Активи вищої і нижчої цінності. Диверсифікація активів. Особливості споживання і заощадження домогосподарств у перехідній економіці України.

Тема 9. Фірма як економічний суб'єкт

Суть, види та розміри ділових підприємств. Сутність підприємства. Підприємство і фірма. Фірма як економічний суб'єкт.

Види підприємств за розміром. Чинники, що визначають розміри підприємств. Економічна поведінка і стратегія фірми. Менеджмент фірми.

Правові форми ділових підприємств. Переваги і недоліки одноосібного володіння. Переваги і недоліки партнерства. Акціонерні товариства.

Капітал підприємства. Основний і оборотний капітал. Фізичне і моральне зношення основного капіталу. Амортизація та способи її обчислення. Державне регулювання норми амортизації. НТР і моральне зношення основного капіталу. Швидкість обороту капіталу.

Витрати виробництва і прибуток. Суть витрат виробництва та їхні види. Витрати як базис конкуренції. Короткостроковий і довгостроковий періоди.

Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні витрати. Змінні витрати. Граничні витрати.

Прибуток, його рівень і напрями використання. Максимізація прибутку. Значення прибутку в розвитку національної економіки.

Підприємницька діяльність. Суть підприємництва та умови його існування. Види і функції підприємництва. Капітал як матеріальна основа підприємницької діяльності. Теорії підприємництва і капіталу. Економіко-правові засади розвитку підприємництва в Україні.

Тема 10. Світова економіка

Світове господарство, його суть та структура. Інтернаціоналізація і глобалізація господарського життя. Розвинуті країни і країни, що розвиваються. Диференціація країн, що розвиваються. Країни з перехідною економікою.

Міжнародний поділ праці і спеціалізація країн. Міжнародні економічні відносини та їх форми. Міжнародна торгівля та її економічні основи. Рівень відкритості економіки. Торговельні обмеження. Міжнародні організації з регулювання зовнішньої торгівлі.

Міжнародний рух капіталів. Форми, масштаби і географія цього процесу. Прямі і портфельні інвестиції. Транснаціональні корпорації.

Міжнародна міграція робочої сили, причини і види. Теорії міжнародної трудової міграції. Основні центри міжнародної міграції робочої сили.

Міжнародні валютно-фінансові відносини. Валюта та її конвертованість. Валютний курс. Плаваючі і фіксовані валютні курси. Динаміка обмінного курсу гривні та його регулювання. Платіжний баланс країни і його регулювання. Міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародний валютний фонд. Світовий банк.

Міжнародна економічна інтеграція, суть, передумови та завдання. Провідні міжнародні регіональні економічні об'єднання. Європейський Союз. НАФТА. Міжнародні галузеві об'єднання. ОПЕК. Інтеграція України у світову економіку.

МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Макроекономіка як наука

Макроекономіка як складова економічної теорії. Національна економіка як об'єкт макроекономіки. Суб'єкти національної економіки. Економічна система та її механізми. Ринкова економіка та її сучасні моделі.

Предмет макроекономіки. Основні сфери макроекономіки. Макроекономіка та стабілізаційна політика. Функції макроекономіки. Історія формування макроекономіки як науки.

Методологія макроекономіки. Методи дослідження національної економіки. Закони макроекономіки. Моделювання як метод макроекономічного аналізу. Ендогенні та екзогенні змінні макроекономічних моделей. Макроекономічні показники. Номінальні і реальні змінні. Філософія макроекономіки.

Модель кругопотоку як вихідна модель макроекономічного аналізу. Дво-секторна модель кругопотоку. Доходи і витрати. Заощадження та інвестиції у схемі кругопотоку. Державний та зарубіжний сектори у схемі кругопотоку.

Тема 2. Основні макроекономічні показники

Національні рахунки як фактологічна база макроекономіки. Показники обсягу національного виробництва. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Номінальний і реальний ВВП. Природний ВВП. ВВП-розрив. Методологія обчислення ВВП. Три методи розрахунку ВВП. Інші показники національного обсягу виробництва: валовий національний продукт (дохід), чистий внутрішній продукт, національний дохід.

Показники рівня зайнятості. Зайняті і безробітні. Рівень безробіття. Коефіцієнт участі у робочій силі. Повна зайнятість. Природна норма безробіття.

Показники рівня цін. Індeksi цін. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Дефлятор ВВП. Зведення номінального ВВП до реального ВВП. Інфлювання і дефлювання.

Показники зовнішньоекономічної діяльності держави. Платіжний баланс. Класифікація статей платіжного балансу.

Тема 3. Виробництво, споживання та інвестиції

Виробництво національного доходу. Фактори виробництва національного доходу. Виробнича функція. Показники ефективності використання основних факторів виробництва. Чинники, що визначають величину національного доходу.

Функціональний розподіл національного доходу. Ціна фактора виробництва. Граничний продукт фактора. Реальна заробітна плата. Виробнича функція Коба-Дугласа. Середня продуктивність праці і капіталу.

Споживання і заощадження. Використовуваний дохід і споживання. Функція споживання. Функція заощадження. Гранична схильність до споживання (MPC). Гранична схильність до заощадження (MPS). Середня схильність до споживання (APC). Поточна вартість майбутнього доходу. Дисконтування.

Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір заощадником активу. Ліквідність активу. Еластичність попиту на актив за майном. Активи вищої і нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень заощаджень.

Моделі поведінки споживача. Кейнсіанська функція споживання. Динаміка середньої схильності до споживання. Міжчасовий вибір споживача. Бюджетне обмеження. Гіпотеза життєвого циклу. Гіпотеза постійного доходу.

Інвестиції і їх роль у національній економіці. Інвестиційний процес і його типи. Неокласична модель інвестицій. q Тобіна. Функція інвестицій. Показники ефективності інвестування у проектному аналізі. Нестабільність інвестицій.

Тема 4. Економічне зростання

Суть, значення та фактори економічного зростання. Економічний розвиток.

Неокласична модель економічного зростання Солоу. Вихідні основи моделі Солоу. Нагромадження капіталу. Чинники капіталоозброєності праці. Стаціонарний обсяг капіталу. Рівень заощадження. Золоте правило обсягу капіталу.

Збільшення населення. Стаціонарний стан зі зростанням населення. Демографічний вибух. Демографічний перехід. Вплив науково-технічного прогресу на економічне зростання. Стаціонарний стан із врахуванням науково-технічного прогресу. Обчислення внеску факторів в економічне зростання.

Проблема економічного зростання в різних групах та в Україні. Економічне зростання в розвинутих країнах. Економічне зростання у країнах, що розвиваються. Особливості економічного розвитку України.

Тема 5. Монетарна економіка

Гроші та їхні функції. Вимірювання кількості грошей. Грошові агрегати. Грошові системи та їхні типи. Еволюція та крах золотого монометалізму. Сучасні грошові системи.

Процентна ставка. Суть і види процентних ставок. Номінальна і реальна процентна ставка. Ефект Фішера. Попит на гроші. Операційний попит і попит на гроші як активи. Пропозиція грошей та інструментарій її регулювання. Рівновага на грошовому ринку.

Валюта і валютні курси. Валюта і її види. Валютний курс. Фіксовані і плаваючі валютні курси. Номінальні і реальні валютні курси. Ефективні валютні курси. Чинники, що впливають на плаваючі валютні курси. Переваги і недоліки плаваючих валютних курсів. Переваги і слабини фіксованих валютних курсів.

Міжнародні системи валютних курсів. Золотий стандарт: фіксовані валютні курси. Бретон-Вудська валютна система: регульовано-фіксовані валютні курси. Ямайська валютна система: кероване плавання валютних курсів. Взаємозв'язок валютних курсів, зовнішньої торгівлі і платіжного балансу.

Тема 6. Сукупні видатки та економічна рівновага

Інструментарій дослідження економічної рівноваги. Сукупні видатки та їх складові. Рівноважний ВВП. Методи визначення рівноважного ВВП: “витікання-ін’єкції” та “видатки-обсяг національного виробництва”. Роль запасів у досягненні економічної рівноваги у короткостроковому періоді.

Зміна сукупних видатків і рівноважний ВВП. Ефект мультиплікатора. Мультиплікатор видатків. Похідні інвестиції. Ефект акселератора. Вплив зовнішньої торгівлі на рівноважний ВВП. Вплив державного сектора на рівноважний ВВП. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Повний мультиплікатор видатків.

Економічна рівновага у довгостроковому періоді та механізм її досягнення. Інфляційний і дефляційний розриви. Парадокс заощадження.

Тема 7. Сукупний попит і сукупна пропозиція

Сукупний попит і його складові. Крива сукупного попиту (AD). Причини від’ємного нахилу кривої AD . Зміни обсягу сукупного попиту та зміни сукупного попиту. Нецінові чинники сукупного попиту. Переміщення кривої сукупного попиту.

Сукупна пропозиція. Крива довгострокової сукупної пропозиції та її переміщення. Крива короткострокової сукупної пропозиції та її переміщення. Теорії кривої короткострокової сукупної пропозиції. Чинники сукупної пропозиції у короткостроковому періоді.

Рівновага сукупних попиту і пропозиції. Збурення сукупного попиту і сукупної пропозиції. Стагфляція. Перегріта економіка. Дискусія з приводу сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Тема 8. Макроекономічна нестабільність

Економічні коливання та їхні причини. Суть і фази ділового циклу. Залежність між зміною обсягу національного виробництва і зміною рівня безробіття. Закон Оукена. Екстернальні та інтернальні теорії економічних коливань. Теорія реального ділового циклу. Неокейнсіанські концепції економічних коливань.

Безробіття. Соціально-економічні втрати від безробіття. Втрата і пошук роботи. Коефіцієнт звільнення і коефіцієнт працевлаштування. Причини безробіття. Негнучкість заробітної плати та її основні причини. Рівень безробіття у різних країнах. Державна політика зниження природної норми безробіття.

Суть і види інфляції. Передбачена і непередбачена інфляція. Збалансована і незбалансована інфляція. Інфляція попиту та інфляція пропозиції. Класична і сучасна інфляція. Соціально-економічні наслідки інфляції.

Причини інфляції. Різні економічні школи про причини інфляції. Інфляція як багатофакторний процес. Взаємозв'язок інфляції та безробіття. Рання крива Філіпса. Сучасне тлумачення взаємозв'язку і безробіття. Довгострокова крива Філіпса.

Методи боротьби з інфляцією. Індексація та дезінфляція. Антиінфляційна стратегія. Особливості інфляції у країнах з перехідною економікою. Причини розвитку гіперінфляції в Україні та шляхи її подолання.

Тема 9. Монетарна політика

Суть монетарної політики і її знаряддя. Пропозиція грошей. Комерційні банки і часткове резервування депозитів. Баланс комерційного банку: активи і пасиви. Створення банківських депозитів. Простий депозитний мультиплікатор. Мультиплікатор грошової бази. Модель пропозиції грошей.

Центральний банк та його місце у національній економіці. Баланс центрального банку. Застосування знаряддя монетарної політики. Операції на відкритому ринку. Облікова ставка. Дисконтні позики. Норма резервування. Цілі, завдання та види монетарної політики. Політика “дорогих грошей” і політика “дешевих грошей”.

Передавальний механізм монетарної політики. Нейтральність грошей у довгостроковому періоді. Ефективність монетарної політики. Монетарна політика Національного банку України (НБУ).

Тема 10. Фіскальна політика. Дефіцит бюджету і державний борг

Суть фіскальної політики і її знаряддя. Державний борг. Державний бюджет і його доходи. Державні видатки. Крива Лафера. Методи збалансування дефіцитного державного бюджету.

Дискреційна фіскальна політика. Недискреційна фіскальна політика. Ефект витіснення. Проблеми поєднання фіскальних і монетарних інструментів.

Суть і види державного боргу. Дефіцит бюджету. Структурний та циклічний дефіцити бюджету. Вплив дефіциту бюджету і державного боргу на національну економіку. Первинний дефіцит бюджету. Зовнішня заборгованість. Криза зовнішньої заборгованості та її причини. Способи зменшення зовнішньої заборгованості країни.

Тема 11. Зовнішня торгівля і зовнішньоторговельна політика

Суть та чинники міжнародного поділу праці. Зростання взаємозалежності держав. Основні форми міжнародних економічних відносин. Зовнішня торгівля та її основні чинники. Показники участі країни у міжнародному поділі праці.

Теорії міжнародної торгівлі. Теорія абсолютної переваги. Теорія порівняльної переваги. Зовнішня торгівля в умовах зростання витрат заміщення. Теорії міжнародної спеціалізації країн Гекшера-Оліна та Портера. Вигоди від зовнішньої торгівлі і розподіл доходів між країнами.

Зовнішньоторговельна політика. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Економічні наслідки запровадження мита. Економічні наслідки запровадження квоти. Аргументи на користь та проти політики протекціонізму.

МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Мікроекономіка як наука

Предмет і функції мікроекономіки. Об'єкт мікроекономіки. Ринок та його види. Предмет і функції мікроекономіки. Історія формування мікроекономіки як науки.

Методологія мікроекономічного аналізу. наукове абстрагування. Моделювання як метод мікроекономічного аналізу. Ендогенні та екзогенні змінні мікроекономічних моделей. Економічні закони. Емпіричні та теоретичні економічні закони. Філософія мікроекономіки.

Інструментарій мікроекономічного дослідження. Попит, пропозиція і рівноважна ціна. Надлишок споживача і надлишок виробника. Ефективність Парето.

Еластичність попиту за ціною. Цінова еластичність попиту. Дугова та точкова еластичність попиту. Визначники еластичності попиту за ціною. Вплив еластичності попиту на виторг.

Інші концепції еластичності попиту. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом.

Еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за ціною. Дугова та точкова еластичність пропозиції. Визначники еластичності пропозиції за ціною. Перехресна еластичність пропозиції.

Тема 2. Мікроекономічний аналіз державного регулювання економіки

Прямі та непрямі податки. Вплив непрямих податків на пропозицію. Види непрямих податків. Вплив індивідуальних та універсальних акцизів на пропозицію. Податковий тягар. Акцизи та еластичність попиту і пропозиції. Правило розподілу податкового тягаря.

Вплив дотацій та субсидій на ринкову поведінку ділових одиниць. Суть та наслідки призначення урядом дотацій виробникам. Економічний зміст та наслідки призначення субсидій споживачам

Державне втручання у функціонування ринків сільськогосподарської продукції. Суть та причини виникнення проблем фермерських господарств у тривалому і короткостроковому періодах. Політика створення буферних запасів продовольства. Політика підтримання цін на сільськогосподарську продукцію. Політика компенсації різниці цін на сільськогосподарську продукцію. Політика обмеження пропозиції сільськогосподарської продукції.

Тема 3. Аналіз поведінки споживача

Теорія граничної корисності. Корисність та її види. Закон спадної граничної корисності. Правило максимізації корисності. Парадокс вартості. Вигода споживача.

Теорія індивідуальності. Аналіз кривої байдужості (індивідуальності). Карта байдужості та її види. Бюджетна пряма та визначення стану рівноваги споживача. Бюджетна пряма та зміни у доході і цінах. Розширена бюджетна пряма. Криві “ціна-споживання” і “дохід-споживання”. Криві Енгеля та функції Торнквіста.

Аналіз ефектів заміщення і доходу. Загальний ефект від зміни ціни продукту. Ефекти заміщення і доходу. Прояви ефектів заміщення і доходу для різних товарів за Гіксом. Товари Гіфина. Ефекти заміщення і доходу за Слуцьким.

Тема 4. Теорія виробництва

Виробництво та виробнича функція. Виробнича функція та методи її вираження. Двофакторна виробнича функція. Час як економічний ресурс. Короткостроковий і довгостроковий періоди виробництва. Постійні та змінні виробничі ресурси.

Виробнича функція з одним змінним ресурсом. Загальний продукт та його динаміка у короткостроковому періоді. Закон спадної віддачі. Середній та граничний продукти.

Аналіз взаємозв'язків між окремими видами продукту виробника. Стадії виробництва та їх характерні риси. Екстенсивна та інтенсивна межі виробництва.

Аналіз виробництва у довгостроковому періоді. Ізокванта та карта ізоквант. Граничний коефіцієнт технологічного заміщення факторів виробництва. Види виробничої функції.

Закон ефекту масштабу виробництва і форми його прояву. Зростаючий ефект масштабу. Спадний ефект масштабу. Незмінний ефект масштабу.

Ізокоста. Рівновага виробника. Ізокоста та методи її вираження. Мінімізація витрат виробництва. Траєкторія розширення виробництва.

Тема 5. Витрати і прибуток фірми

Суть витрат виробництва та їх види. Економічні (альтернативні) витрати виробництва. Явні та неявні витрати. Короткострокові та довгострокові витрати виробництва. Трансакційні витрати.

Аналіз короткострокових витрат виробництва. Види короткострокових витрат виробництва. Аналіз взаємозв'язків між загальними, середніми та граничними витратами. Вплив динаміки витрат виробництва на поведінку фірми у короткостроковому періоді.

Довгострокові витрати виробництва. Види довгострокових витрат виробництва. Побудова кривої довгострокових витрат виробництва. Побудова кривої довгострокових середніх витрат. Ефект масштабу виробництва та його види. Довгострокові витрати виробництва і структура галузі.

Виторг фірми та його види. Загальний, середній та граничний виторг фірми. Аналіз взаємозв'язків між окремими видами виторгу фірми. Еластичність попиту за ціною та загальний виторг фірми.

Прибуток фірми та його види. Економічний і бухгалтерський прибуток. Нормальний прибуток. Середній та граничний прибуток фірми.

Методи визначення оптимального обсягу виробництва фірми. Зіставлення загального виторгу і загальних витрат. Зіставлення граничного виторгу і граничних витрат.

Тема 6. Досконала конкуренція

Ринкова структура і поведінка фірми. Суть ринкової структури. Ринкова структура і галузь. Види ринкових структур. Ідеальні та реальні ринкові структури. Умови досконалої конкуренції. Попит на продукт конкурентної фірми.

Короткострокова рівновага конкурентного продавця. Визначення оптимального обсягу випуску конкурентної фірми в короткостроковому періоді зіставленням TR і TC . Визначення оптимального обсягу випуску конкурентної фірми в короткостроковому періоді зіставленням MR і MC . Конкурентна рівновага для фірми і галузі у короткостроковому періоді.

Рівновага конкурентної фірми у довгостроковому періоді. Умова довгострокової рівноваги конкурентної фірми. Крива пропозиції галузі у довгостроковому періоді.

Тема 7. Чиста монополія

Суть і умови виникнення монополії. Основні ознаки чистої монополії. Попит на продукт монополіста. Умови виникнення монополії. Природна монополія. Монопольна влада. Показники монопольної влади.

Визначення ціни та обсягу виробництва в умовах чистої монополії. Визначення ціни і випуску продукції фірмою у короткостроковому періоді.

Визначення ціни і випуску продукції фірмою у довгостроковому періоді. Порівняльний аналіз чистої монополії і досконалої конкуренції. Державне регулювання цін.

Цінова дискримінація та антимонопольне законодавство. Умови цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Антимонопольне законодавство.

Тема 8. Монополістична конкуренція

Поведінка виробника в умовах монополістичної конкуренції. Ознаки та умови монополістичної конкуренції. Еластичність попиту на продукт фірми в умовах монополістичної конкуренції. Вибір ціни та обсягу виробництва фірмою у короткостроковому періоді. Визначення оптимального обсягу виробництва та ціни фірмою у довгостроковому періоді.

Суть і наслідки нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту. Вплив рекламної діяльності на обсяги продажу і витрати виробництва.

Монополістична конкуренція і ефективність. Рівень завантаженості виробничих потужностей. Виробнича та розподільна ефективність в умовах монополістичної конкуренції. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів. Сприятливі та несприятливі наслідки рекламної діяльності.

Тема 9. Олігополія

Особливості організації олігопольного ринку. Основні ознаки олігополії. Взаємозалежність олігополістів та схильність до змови. Картелі. Нецінова конкуренція.

Моделі поведінки фірми в умовах олігополії. Модель дуополії як відображення ринкової поведінки фірми-початківця. Модель ламаної кривої попиту. Теорія ігор і поведінка олігополії.

Ефективність олігополії та її наслідки. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

Тема 10. Пропозиція, попит і ціноутворення на ринках ресурсів

Попит на економічні ресурси та його види. Ринки факторів виробництва і функціональний та родинний розподіл доходу. Попит на ресурси як похідний попит. Визначення оптимального обсягу ресурсу фірмою у короткостроковому періоді.

Види попиту на економічні ресурси. Крива граничного продукту ресурсу у грошовому вираженні та попит на ресурс фірми. Попит виробника на ресурс за недосконалої конкуренції на продуктовому ринку. Визначення фірмою оптимального обсягу ресурсів у довгостроковому періоді. Крива попиту фірми на ресурс. Випадок для декількох змінних входних факторів. Крива попиту галузі на ресурс.

Визначники попиту на ресурс та його еластичність. Зміна у попиті на ресурс. Еластичність попиту на економічний ресурс.

Пропозиція економічних ресурсів. Загальна пропозиція економічних ресурсів. Пропозиція ресурсів для конкретного застосування. Пропозиція ресурсів для окремих фірм.

Ціноутворення на ринку праці. Заробітна плата як ціна праці. Особливості ринку праці. Види попиту на працю пропозиція праці.

Величина заробітної плати. Визначення рівноважної заробітної плати у різних моделях ринку праці. Мінімальна заробітна плата.

Ринки капіталу і природних ресурсів. Орендна плата і рівень прибутку на капітал. Процентна ставка. Ринки природних ресурсів. Рента.

Особливості ціноутворення на ринках ресурсів в економіці України. Особливості ціноутворення на вітчизняному ринку праці. Становлення та перспективи розвитку ринку землі в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: У 2 кн. / [С.М. Панчишин, П.І. Острове́рх, І. В. Грабинська та ін.]; за ред. С. М. Панчишина, П.І. Острове́рха. – 4-те видання, виправлене та доповнене – Львів: Априорі, 2020. – Кн. 1: Вступ до макроекономіки. Макроекономіка. – 648 с.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: Підручник: У 2 кн. / [С.М. Панчишин, П.І. Острове́рх, І. В. Грабинська та ін.]; за ред. С. М. Панчишина, П.І. Острове́рха. – Кн. 1: Вступ до аналітичної економіки. Макроекономіка. – 3-те вид., виправл. і доповн. – Львів: Априорі, 2017. – 567 с.
3. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Підручник: У 2 кн. / [С.М. Панчишин, П.І. Острове́рх, В.Б. Буняк та ін.]; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Острове́рха. – Кн. 1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2013. – 615 с.
4. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Підручник: У 2 кн. / [С.М. Панчишин, П.І. Острове́рх, В.Б. Буняк та ін.]; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Острове́рха. – Кн. 2: Мікроекономіка. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2014. – 390 с.
5. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка: Навч. посібник / [З.Г.Ватаманюк, О.З.Ватаманюк, Н.І.Гнатюк та ін.]; за ред. О.З.Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід, 2011. – 656с.
6. Економічна теорія: практикум (тести і задачі): Навчальний посібник / [О.Ватаманюк, Є.Майовець, М.Стирський та ін.]; за ред. О.Ватаманюка. – Львів: Інтелект-Захід, 2010. – 374с.
7. Панчишин С. Макроекономіка / Степан Панчишин. – К.: Либідь, 2005. – 616с.
8. Острове́рх П.І. Мікроекономіка. Тести і задачі: Навч. посібник / П.І.Острове́рх. – Львів, 2006. – 400 с.
9. Манків Г. Макроекономіка / Грегорі Манків. – К.: Основи, 2000. – 588 с.
- 10.Макконнелл К.Р. Аналітична економія. – Ч.1. Макроекономіка / К.Р.Макконнелл, С.Л.Брю. – Львів: Просвіта, 1997. – 672с.
- 11.Макконнелл К.Р. Аналітична економія. – Ч.2. Мікроекономіка / К.Р.Макконнелл, С.Л.Брю. – Львів: Просвіта, 1999. – 650с.
- 12.Varro R.J. Macroeconomics / R.J Varro.– 5th Edition. – The MIT Press, 1998. – 867р.
- 13.Romer D. Advanced Macroeconomics / D. Romer. - New York: McGraw Hill, 1996.- 540р.